

Gondolatok a veszélyről

Aki megszokta, hogy mindig egy kicsit a pszichológus szemével nézze az embereket, igen tanulságos tapasztalatokat tehetett ezekben az elmúlt napokban. Közhelynek számító megállapítás, hogy a veszély óráiban ismerhetjük meg legjobban embertársaink jellemét, a közhely azonban ezuttal is igaznak bizonyult. Most is voltak szájhősök, akik nagyban adták a bátort és közben a térdük úgy összeverődött, hogy szinte messzire halasztott, voltak flegmatikusak, voltak, akik ezuttal ébredtek tudatára saját személyük rendkívüli fontosságának és így tovább. Mindenesetre általánosságban őszintén be kell vallanunk: a nagy többségnél általános volt a bejedés. S ez bizonyos mértékig érthető is. Az egyes házak légótalmi parancsnokai szebbnél-szebb történeteket tudnak elmesélni, milyen gyáván és hisztérikusan viselkedtek néhány helyen olyanok, akikről ezt legkevésbé várták volna el. S aki így részben személyes tapasztalásból, részben elbeszéléseken keresztül átélté ezt a két légi támadást, akaratlanul is el kellett, hogy gondolkozzon azon, hogyan lehetséges, hogy mostanig, a háború negyedik évének kezdetéig a legborzalmasabb légitámadások sem érték el sehol sem eredeti céljukat, tudniillik, hogy a lakosság lelki ellenálló erejét megtörjék. Ha a Budapest elleni két első légitámadás lelki hatásaiból indulunk ki, ez valóban lélektani rejtély.

Ez a rejtély viszont aránylag könnyen megmagyarázható. Minden veszély csak addig ijesztő és nyugtalanító, ameddig új, az eddigittől eltérő és ameddig megszokottá nem válik. A legtöbb ember naponként felkel, elvégzi a munkáját, megint lefekszik és eszébe sem jut, hogy közben annyi veszély, Scylla és Caribdis között hajózott át, amihez képest, ha nem is törpül el egy-egy ilyen légitámadás, de mindenesetre sokat veszít súlyából.

Kezdjük mindjárt ott, mennyi veszélyt rejt magában a nagyvárosi közlekedés. Nincs olyan nap, hogy a lapokban ne olvashatnánk egy-két, legtöbbször súlyos kimenetelű balesetről, pedig ami a lapokba bekerül, az aránylag a kisebbik hányad. Nyugati államokban és Amerikában meg éppen csillagászati számokat ér el az idevágó statisztika és az Egyesült Államokban naponként többszázra rug a közlekedési balesetek áldozatainak a száma. És lám, mégis közlekedünk, fel- és legrárlunk a villamosokra, autbuszokra, átsétálunk az uttatesten anélkül, hogy jobbra-balra pillantanánk. De azután itt vannak azok a nem is csekély számú emberek, akiknek a mindennapi kenyért jelentő munkája jelent ugyszólván állandó életveszélyt. Ennél a pontnál önkéntelenül is egy diákkori emlék jut eszembe, mikor egyszer az osztállyal elvittek bennünket megnézni az akkor még csak egészen kicsi energiával adó új csepeli leadóállomást. A rádióleadó gépházában kisujjnyi vastag vezetékek kötötték össze az egyes gépeket s ezekben a vezetékekben az aránylag kicsi adóenergia ellenére óriási feszültségek keringtek. Egy ezredrésze ennek a feszültségnek elég lett volna ahhoz, hogy egy embert agyonüssön s a vezetékeket semmiféle szigetelés nem borította, mert — mint elmagyarázták nekünk — nem lehetne olyan vastag porcellán- vagy gumiburkolatot készíteni, ami kellőképpen védene az esetleges érintés esetén. Nem tu-

dom, jól emlékszem-e már, így volt-e valóban és még talán még nagyobb mértékben így van ez ma is, de mindenesetre akkor megdöbbenett engem, hogy e súlyos veszély ellenére milyen nyugodtan jártak-keltek a munkások és a mérnökök ezek között a gépek és vezetékek között, amelyeknek legcsekélyebb érintése pedig a biztos halált jelentette volna számukra.

Minderre azonban még azt lehetne mondani, hogy ezek a veszélyek kikerülhetők, ha az ember vigyáz és óvatos. De hagyjuk akkor a civilizáció veszélyeit és gondoljunk sok távolkeleti szigetországra, amelyeknek lakossága gyakran a szó szoros értelmében lávakatlan fölé építi városait és annak ellenére, hogy a napnak szinte minden órájában leselkedik rá a veszély, hogy földrengés süllyeszti el, rombolja szét, láva és hamu temeti el a házakat, mégis nemzedékek jönnek és mennek ezeken a tájakon, az időnkint elpusztuló városokat újraépítik és a rajuk leselkedő veszélyt a mindennapi élet velejárójának tekintik. Aztán gondoljunk Indiára, ahol például évente több ember esik áldozatul a kigyómarásnak, mint amennyit a mostani világháború eddigi összes légitámadása követelt. Az indiai ember nem hagyhatja el sötétedés után a házat anélkül, hogy ne volna kitéve a kigyómarás veszélyének, már pedig ez van olyan alattomos és kivédhetetlen, mint egy légitámadás. És lám, az emberi természet ehhez is hozzászokott, a veszély a mindennapi élet hozzátartozójává vált, ki-ki védekezik ellene, ahogy tud, de azontul nem sokat törődik vele, nem beszél róla, végzi a mindennapi munkáját.

Valószínűleg ez történt azokban a nyugateurópai városokban is, ahol a miénkénél sokkal nagyobbarányú és sokkal több áldozatot követelő légitámadások mindennapos eseménnyé váltak. És ehhez a ponthoz érve teljesen világossá válik számunkra az ilyen, a polgári lakosság megfélemlítését célzó terror-támadások teljes céltalansága. Hogy ennek ellenére mégis vannak ilyen támadások és ennek ellenére számolni kell nekünk is további hasonló bombázásokkal, az csak azért van, mert ilyenkor — különösen azonban a mi esetünkben — az egyszerű alantas bosszuvágy a mozgatója ezeknek a támadásoknak. Már pedig minél nehezebbé válik az ellenség helyzete, annál inkább nő tehetetlen bosszuvágya.

A légiriadó szirénái tehát minden emberi számítás szerint még néhányszor lekergetnek bennünket az óvóhelyre, arra azonban már most számíthatunk, hogy még néhány eset és nem lesz ez többé világrengető szenzáció számunkra. Csodálatos az emberi alkalmazkodóképesség és nincsen olyan helyzet, amelyben fel ne tudná találni magát. Éppen ezért nem kell, hogy aggódjanak azok, akik talán személyes rossz tapasztalatuk alapján most némi kételkedéssel néznek a jövő felé. Sőt ellenkezőleg. Eppen arra kell vigyáznunk, hogy ha a veszély már nem lesz valami új, eddig nem tapasztalt szenzáció számunkra, hanem mindennapi életünk rendszeresen visszatérő jelenségei közé tartozik majd, bele ne essünk a másik végletbe és túlságosan könnyen ne fogjuk fel ezt a veszélyt is, amely, ha tervszerűen fel nem készülünk rá, nagy károkat okozhat majd.

DOROMBY KÁROLY